

HIPPOLYTE METDEPENNINGEN

Het is dit jaar 100 jaar geleden dat Hippolyte Metdepenningen overleed en begraven werd op het kerkhof van de Brugse Poort.

Wij dachten dat wij deze verjaring niet mochten laten voorbijgaan zonder onze lezers iets te vertellen over deze kleurrijke Gentse figuur. Een artikeltje over hem was dus wel het minste wat wij konden doen. Enkele biografische gegevens verzamelen, ze wat klasseren en in de vorm van een artikeltje gieten stelt geen grote problemen. Het zou beter zijn dan niets, maar wij hebben veel beter gevonden voor onze lezers.

In 1973 schreef de betreurde Prof. Pierre Kluyskens, die lid was van onze Kring en een goede vriend van "Ghendtsche Tydinghen", een reeks van 6 artikels over Hippolyte Metdepenningen in een Gentse krant, op zijn eigen, onnavolgbare en vlotte manier.

Hoeveel Gentenaars bezitten nog deze boeiende artikelenreeks ?

Hier en daar een, maar het zijn er bitter weinig.

Van de familie Kluyskens hebben wij de toestemming gekregen om deze artikels te mogen reproduceren in G.T., iets waarvoor wij haar - ook in naam van al onze lezers - van harte danken.

Meer nog, wij ontvingen de belofte dat deze toestemming niet zal beperkt blijven tot het artikel in kwestie.

Onnodig te zeggen dat wij daar bijzonder blij mee zijn. Enerzijds zal dit zeker het gehalte van ons tijdschrift doen stijgen, anderzijds bestaat er geen gepastere manier om de nagedachtenis te eren van onze vriend Pierre. Wij zijn er van overtuigd dat hij zelf gelukkig moet zijn met deze beslissing.

Daar de volledige artikelenreeks te veel plaats zou innemen in dit nummer, volgt hieronder het eerste deel. Het vervolg kunt u dan lezen in het eerste nummer van 1982.

In zijn trotse, ietwat agressieve houding was het standbeeld van Hippolyte Metdepenningen midden de zware, schurftige platanen voor het Gentse Gerechtshof sedert geruime tijd kennelijk aan 't afdruppen op zijn arduinen voetstuk en groen aan 't uitslaan op de wijd opengegooide advokatentoga.

Dat mocht niet eindeloos worden geduld in een stad waar hij eens de grote figuur was en waar zijn politieke en filosofische erfgenamen toch nog wat medezeggenschap hebben, en vooral na de beurt die de standbeelden van andere illustere Gentenaren, als dat van Lieven Bauwens

b.v., hadden gekregen : enkele jaren geleden mocht dan ook het monumentale voetstuk na hard schrobben een frisser uitzicht verkrijgen en in de afgelopen weken is men ook overgegaan tot de tweede fase, het grondig toiletteren van het standbeeld zelf.

Het beeld is nu geheel opgefrist en het ogenblik is dan ook gekomen, menen wij, om ook even het geheugen van onze stadsgenoten op te frissen, want voor de meeste onder hen is Hippolyte Metdepenningen niet veel meer dan "een man die zijn standbeeld" kreeg, een of andere beroemde advocaat uit lang vervlogen tijden.

Maar hebben zijn tijdgenoten hem wel gekend, of hebben zij althans de mens van het symbool kunnen scheiden ? Wij geloven het niet.

Metdepenningen is een van de meest aangevochten en bevochten figuren van het negentiende eeuwse Gent geweest, voorvechter en boeman, vaandrig en menner, iemand die entousiasme en haat verwekt doch die niemand onverschillig kon laten, een mens van een buitengewone werkkraft en veelzijdigheid maar ook een typische vertegenwoordiger van het politiek fanatisme dat zo kenschetsend is voor de vorige eeuw. Prosper Claeys die hem een warm hart toedroeg heeft hem in een paar woorden geresumeerd : "le grand citoyen qui fut une des gloires du barreau, du libéralisme et de la franc-maçonnerie belge".

Frans de Potter die Gent en de Gentenaren even goed kende als Prosper Claeys, maar die Metdepenningen en diens principes en overtuiging verguisde, dacht hem van zijn voetstuk te halen toen hij schreef : "Metdepenningen is geen figuur die in de volksgeschiedenis klank heeft of ooit zal hebben; het grootste getal der ingezetenen weten niet eens waarom hij het voorwerp is geworden der openbare verering"! De Potter beweert voorts dat Metdepenningen als rechtsgeleerde een goede naam verkreeg doch "het is evenwel niet als zodanig dat men zijn nagedachtenis heeft willen vereren, want er waren te Gent verdienstelijker rechtsgeleerden en uitmuntender pleiters dan hij".

Scherper kon het wellicht niet, maar zo schreef men de geschiedenis in de vorige eeuw, in funktie van zijn eigen overtuiging en van de politieke kleur van zijn idool of slachtoffer.

De standpunten van Prosper Claeys en van Frans De Potter zijn te tegenstrijdig opdat een ervan met de werkelijkheid zou overeenstemmen. De waarheid situeert zich tussen deze uitersten : dat hebben de tijdgenoten van Metdepenningen die pro of contra de Gentse topfiguur waren, niet kunnen inzien, omdat zij te sterk geëngageerd waren in politiek en dagelijks polemiek.

Wanneer men hem vijf jaar na zijn overlijden een standbeeld optrok, op wiens voetstuk o.a. te lezen stond : "Hippolyte Metdepenningen,

avocat Bâtonnier de l'ordre. 1799-1881. Ses admirateurs, ses amis, 20 juin 1886. Les corps maçonniques belges, neerlandais et français", gingen de traditionele kampen pro en contra lustig aan 't bekvechten en wierpen zich nog wat modder naar het hoofd.

Wanneer drie jaar later, in 1889, de nieuwe straat van de Karel Van Hulthemstraat tot de Lange Kazernestraat, de naam Metdepenningenstraat kreeg, was er echter veel minder protest in de katolieke pers. Blijkbaar was de gewezen voorman van de liberale partij al met een voet in het drijfzand van de vergetelheid en hadden andere vedetten zijn plaats in de politieke diskussies ingenomen.

Gedurende jaren werd omzeggens niets meer over hem gezegd en geschreven. Wie het toch nog eens deed, hernam bijna woordelijk hetgeen vriend of vijand destijds had neergepend zodat de waarheid in het diepste van de put bleef spartelen.

Twee jaar geleden heeft een jonge advocaat, Jean-Pierre Quintijn die aanvaard had de traditionele openingsrede van de Vlaamse Konferentie der Balie uit te spreken, het leven en de carrière van Metdepenningen als onderwerp gekozen en een geslaagde poging gedaan om hem gedeeltelijk te onttrekken aan zijn gefigeerde en grotendeels vervalste imago.

*

* *

Wanneer men zijn leven en zijn uitzonderlijk lange loopbaan overschouwt zijn het in de allereerste plaats het fantastisch, bewogen temperament, de vitaliteit en de diversiteit van het personage die imponeren.

Hippolyte Metdepenningen was een vechter, enigzins van het type Theo Lefèvre, hardnekkig, gepassioneerd, biezonder scherp en bitsig, mens van grote belesenheid en cultuur, een vechter die op drie fronten tegelijk, alsof één enkel strijdperk niet bij machte ware geweest om zijn steeds opwellend temperament te bevredigen : de politiek, de balie, de loge. In geen van deze richtingen, activiteiten of engagementen kende hij maat, nuancering, soepelheid. Hij volgde blindelings zijn principes, stormde op zijn tegenstrever los, wou geen enkele toegeving doen.

Wanneer wij zijn loopbaan en zijn optreden gaan bekijken met ogen van onze tijd, moeten wij onvermijdelijk tot een andere konklusie komen dan deze van zijn toenmalige bewonderaars en afbrekers ; voor ons is het duidelijk dat hij als jurist en als advocaat de grootste verdiensten mag opeisen : aan de Balie heeft hij de principes van vrijheid, zelfstandigheid en eerlijkheid met klem en brio verdedigd; als politiker heeft hij ontegensprekelijk te weinig soepelheid en te veel hoogmoed aan de dag gelegd, niet tijdig de bocht genomen in het spoor van de

geschiedenis; in zijn filosofische overtuiging, als vrijmetselaar eindelijk, heeft hij uiting gegeven aan een fanatisme en aan een onverdraagzaamheid die tegenwoordig unaniem worden veroordeeld, maar die in de vorige eeuw zowel in het klerikaal als in het antiklerikaal kamp golden als de hoogste graad van trouw aan een godsdienstig of filosofisch ideaal. Begrip opbrengen voor andermans overtuiging of zienswijze werd algemeen beschouwd als een nederlaag, als afvalligheid.

*

* *

Metdepenningen werd als zoon van een tamelijk begoede handelaar geboren de eerste dag van de laatste lente van de achttiende eeuw, op 21 maart 1799, in een moedeloze stad door de Franse Republieken bezet.

In zijn prilste jeugd heeft hij de Republiek, het Keizerrijk, de val van Napoleon gekend; zijn universitaire studies, zijn eerste stappen in de politieke arena deed hij ten tijde van het Hollands Bewind; zijn verdere politieke loopbaan, na de onafhankelijkheid van België, speelde zich grotendeels af in de oppositie aan de nieuwe staatsvorm daar hij na 1830 de onbetwiste leider bleef van het Orangisme te Gent en zelfs in gans België.

Om te slagen in het politieke en in het openbaar leven, is niets zo nuttig en zo vruchtbaar als een sensationele start.

De start van de jonge Hippolyte Metdepenningen was briljant, opvallend, alom gevierd en besproken. Hij was zijn rechtsstudies te Brussel begonnen doch toen koning Willem I in 1817 een nieuwe rijksuniversiteit te Gent oprichtte, keerde Metdepenningen naar zijn geboortestad terug om er kollege te lopen; op 13 juni 1818, 19 jaar oud, promoveerde hij in de troonzaal van het Gents stadhuis, in aanwezigheid van de hoogste academische en plaatselijke overheden, na in het Latijn zijn tesis over de erkenning van de natuurlijke kinderen te hebben verdedigd, tot doctor in de Rechten, en dan nog wel tot eerste doctor in de Rechten van de jonge universiteit.

Het werd een gebeurtenis van een uitzonderlijke symbolische, bijna magische betekenis : de grote klok van het Belfort ging aan 't luiden en ook de beiaard mocht spelen.

De gelukkige laureaat werd door de in de zaal aanwezige personaliteiten en door de voor de pui van het stadhuis samengestroomde menigte minutenlang stormachtig toegejuicht; beeldhouwer Jozef Geefs werd belast met de vererende opdracht de trekken van de jonge held in een borstbeeld te vereeuwigen en Metdepenningen liet zich portretteren in

open toga, als de romeinse triomfators in de klassieke oudheid. Metdepenningen's naam stond op ieders lippen; wat kon een jonge, verstandige jurist op de drempel van een loopbaan als advocaat meer wensen, wat kon een ambitieuze jongeling die een politieke rol in zijn stad wou spelen meer verhoppen ?

Hij had immers onmiddellijk ingezien dat er na de vereniging van Noord en Zuid, een ganse generatie van het strijdperk zou verdwijnen, te oud, te konservatief of gekompromitteerd door een te uitgesproken of geïnteresseerde kollaboratie met de Franse bezetters, en dat er aldus een schitterende politieke toekomst was weggelegd voor jongeren van zijn generatie die volgeestdrift of opportunistische zich aan de zijde van Willem I zouden scharen.

Balie en politiek heeft men te allentijde zonder moeite laten rijmen; ook vandaag de dag zijn de doctors in de Rechten de sterkste fractie in Kamer en Senaat.

Metdepenningen was vast besloten zijn carrière als advocaat en als progressistische politiker in een minimum van tijd op te bouwen en hij voegde er maar liefst een derde activiteit bij, die ook in alle omstandigheden en regimes een politieke loopbaan een handje heeft toegestoken : de journalistiek.

In 1821 meent hij zijn doorbraak te hebben verwezenlijkt; hij moet nog eens centraal in de aktualiteit, in de kijker komen en hij slaagt erin zich wegens smaad aan de magistratuur tot een gevangenisstraf van een maand te laten veroordelen.

Het zijn gewoonlijk de toekomstige revolutionaire leiders die hun politieke loopbaan (graag) inzetten met enkele maanden of jaren gevang. Hun eerste veroordeling aanzien zij dan als hun politiek doopsel, hun verblijf in de gevangenis een gelegenheid om de slogans klaar te smeden waarmee zij in de meetings hun tegenstrevers zullen verpletteren.

Hippolyte Metdepenningen had het echter onmogelijk klaar kunnen spelen, want hij behoorde met hart en ziel, woord en daad tot de vurigste aanhangers van Willem I en diens regering.

En niettemin geraakte hij begin 1822 in de nor, langs of dank zij de omweg van zijn beroep. Adolphe Dubois, grote bewonderaar van de onstuimige orangist, heeft het ergens zeer gevat geschreven : "Il est difficile de séparer cher Metdepenningen ce que est du domaine professionnel de celui de son action politique".

De jonge advocaat had van een recensie die hij in het "Journal de Gand" van 15 juni 1821 wijdde aan een rechtskundig werk, gebruik en ook wel misbruik gemaakt om ons Strafwetboek in 't algemeen en de Gentse magistraten in het bijzonder enkele venijnige prikkers te geven die door-

gaans meer schade aanrichten dan harde vuistslagen : “. . . cette législation impériale est souvent encore exagérée dans son application par des magistrats ou trop dociles ou trop faibles, bien différents des juges anglais. . .”.

Zoiets schreef en schrijft men niet in de nabijheid van een gerechtshof en van de zetel van een Beroepshof zeker niet in de onmiddellijke nabijheid van het Gents gerechtshof, vooral wanneer men elke morgen de advokatentoga moet aantrekken.

Het is immers alom geweten dat magistraten nogal lichtgeraakt zijn en bijzonder allergisch aan de minste kritiek op hun persoon en uitspraken. Gent heeft nooit uitzondering gemaakt op deze mentaliteit, en de jonge, moeilijk in te tomen Metdepenningen die waarschijnlijk wel wist hetgeen hij deed, waarom hij het deed en welk gevaar hij liep, zou het al vlug ondervinden.

Onze Gentse magistraten namen het hem zeer kwalijk, zo kwalijk zelfs dat hij gerechtelijk werd vervolgd; na wisselende kansen, zoals het gewoonte is in een vrij ingewikkeld geding dat tot Kassatie werd gesleept, eindigde het voorval voor het Hof van Beroep te Brussel dat onze play-boy-jurist tot een gevangenisstraf van 1 maand veroordeelde, die Metdepenningen op jacht naar een bewogen imago, dolgraag volledig uitzat.

Onze plechtstatige magistraten die geen lont roken, moeten het arrest als godendrank door hun keelgat hebben laten vloeien : “. . . l'esprit du législateur qui a voulu commander le respect dû aux magistrats en sévissant contre ceux qui oseraient les outrager, soit individuellement, soit indéterminément, dans l'exercice ou à l'occasion de l'exercice de leurs fonctions. . .” !

Pompeuser en holler kon het niet gezegd en geschreven worden. De Gentse rechters dachten dat zij gewroken waren, doch vergaten dat Gent de stad is waar een veelluik met de “Rechtvaardige Rechters” zich bevindt. De Balie, de Universiteitsprofessoren, de intellektuelen namen het maar slecht en gingen om de beurt de gevangene bezoek brengen meer om de rechters uit te dagen dan uit medelijden voor de jonge waaghals.

Ook de geschiedenis heeft zich gewroken in de vorm van de beste poets die ooit een beroep of kategorie mensen werd gebakken : de advocaat die bij de ingang van het Gents Gerechtshof zijn standbeeld kreeg was Hippolyte Metdepenningen, de enige advocaat die ooit te Gent in de bak zat om de magistratuur te hebben beledigd ! Voegen wij er onmiddellijk aan toe dat hij het Justitiepaleis de rug toekeert zoals het beeld van Eedje Anseele het doet met Vooruit !

*

* *

Aan politiek doen heeft te allen tijde veel soepelheid vereist : Metdepenningen opgegroeid in de vrijheids- en broederlijkheidsprincipes van de Franse Omwenteling zou het al bij het begin van zijn loopbaan ondervinden en voor de keus worden gesteld : barsten of plooiën. Hij behoorde tot de liberale partij, in die jaren de anti-klerikalen. Hij droeg zijn stad, zijn land, zijn volk, het ideaal van vrijheid en democratie ontegenzeggelijk een warm hart toe en het moet hem dubbel zo pijnlijk zijn geweest te zien hoe Willem I, de koning die te bourgeois was om aan absolutisme te doen, en te absolutistisch om democraat te zijn, met allerhande wetten, inzonder perswetten, de vrijheid van mening elke dag wat meer afknotte.

De periode van Willem's regering is, menen wij, de minst stichtelijke, de minst schone bladzijde uit de carrière van Metdepenningen. Alles wel overschouwd is hij nooit de man van een positief optreden geweest en is hij het sterkst geweest in de oppositie, zoals alle advocaten die aan politiek doen.

De glorie van Metdepenningen situeert zich niet in zijn jeugdijaren, ook niet in zijn laatste levensjaren, wel tussen beiden in, toen hij mocht hameren, aanvallen, afbreken, zonder zelf iets op te moeten trekken.

Ten tijde van het Hollandse Bewind heeft hij een weegschaalpolitiek willen voeren, de verderfelijkste die men zich kan indenken.

In de ene schaal legde hij zorgvuldig, opdat het niet te zwaar zou wegen, al hetgeen Willem I deed om de vrijheid van mening en van pers te besnoeien, in de andere schaal de grote economische en intellectuele verworvenheden van zijn regering : de vaart op Terneuzen, een plan dat Napoleon had willen uitvoeren, de Universiteit van Gent, de steun aan de kunstenaars, de bloei van de katoennijverheid dankzij milde financiële tussenkomst en de afzetgebieden van Hollands koloniën, en dan vooral de antiklerikale politiek van de vorst, hoofdzakelijk op gebied van onderwijs, een politiek die reeds in zich de kiemen droeg van de schoolstrijd die na 1830 gedurende meer dan een eeuw het nationaal en politiek leven zou verpesten.

Voor een idealist zou de knoop vlug zijn doorgeslagen : de vrijheid had doorgewogen. Hippolyte Metdepenningen heeft misschien wel in zijn binnenste, in enkele slapeloze nachten, gearzeld maar zijn besluit werd zonder tranen genomen : hij schaarde zich aan de zijde van Willem; de voordelen die zijn regering de industrie en de nijveraars bijbrachten waren doorslaggevend.

In feite is Metdepenningen door de houding die hij aanneemt, nog voor hij dertig jaar is geworden, een oude man, veroordeeld voor zijn verdere politieke loopbaan, door zijn fanatisme gedoemd tot extreme stellingen welke ook de regeringsvorm zou wezen.

De gebeurtenissen evolueren immers zeer snel : bij de jonge liberalen wegen de economische voordelen niet zo zwaar door als de aanvallen tegen de vrijheid. Zij vervoegen de katolieke oppositie en Metdepenningen wordt, tegen wil en dank, verdrongen naar het kamp van de verstokte Orangisten, liefst nijveraars die staan of vallen met Willem's bewind.

Metdepenningen die droomde van revolutionaire loopbaan, van anti-konformisme en avantgarde, belandde doordat hij de materiële belangen boven zijn ideaal had gesteld, geleidelijk in het kamp van de konservatieven, van de "Gentse Franstalige hoge burgerij, zoals Quintijn het schrijft, die een gouden economisch tijdperk kende onder het Huis van Oranje en dan ook Willem trouw bleef".

Want de Omwenteling van 1830, nogal naiëf, in elk geval volkssentimenteel ingezet met de "Stomme van Portici" een stuk dat tegenwoordig niet eens meer een vendeuse van een Gentse supermarkt een traan zou doen wegpinken, had in een paar woelige dagen, en warme septembernachten korte metten gemaakt met Willem's regering en met de grote droom van de vereniging van Noord en Zuid.

In Gent was het werkvolk voor de Revolutie, en waren de Franstalige industriële middens tegen de Omwenteling die hen de pas afsneed naar de voormalige afzetgebieden. Taal en sentiment speelden geen rol, de economische factoren – ook onder de mom van patriotisme – waren doorslaggevend.

Gent bleef in de zwoele septemberdagen een nuchter orangistisch bolwerk in de grote chaos. Terwijl de Brabantse vlag, symbool van de overwinning, alle steden van het land overrompelt, blijft Gent trouw aan de Oranjevlag en worden petitieën ondertekend die maar één enkel doel nastreven : Gent niet economisch ten onder te zien gaan.

Dat de stad niet in geur van heiligheid was hoeft nauwelijks gezegd. Metdepenningen speelt in die maanden meer dan een aktieve rol. Wanneer de eerste vrije verkiezingen worden ingericht, is hij een van de lijsttrekkers van de orangistische lijst "De Vrienden der Orde en der Openbare rust" die opkomt tegen de "Patriottische Maatschappij" alias de Katolieken, de Belgicisten. Eerstgenoemde behaalt een verpletterende overwinning met als verkozenen, o.a. de 31-jarige Hippolyte Metdepenningen.

Het Orangisme is een van de meest eigenaardige, enigmatische en onopgelost gebleven problemen van het politiek en sociaal leven te Gent. Er is, menen wij, vooralsnog geen enkele studie die ernstig, grondig en objektief het "fenomeen" Orangisme heeft bestudeerd en ons het hoe en het waarom uit de doeken heeft gedaan, noch de voornaamste figuren

van de beweging nuchter is gaan bekijken. Het Orangisme, althans te Gent, is een louter economisch verschijnsel geweest dat samenviel met een sociale-half mondaine, half intellektuele evolutie of reactie van een plots opkomende en opwellende "nieuwe" burgerij die na de onzekerheden, wisselvalligheden en avonturen van het Napoleonistische tijdvak, onverwachts na het Verdrag van Wenen, door de hereniging van Noord en Zuid onder de scepter van een monarch die zelf zeer burgerlijk dacht regeerde, onmetelijk commerciële afzetgebieden open zag gaan. Omdat er onder de kapmantel en in het zog van Willem I veel geld te verdienen was, werden de Gentse nijveraars en handelaars die voordien reeds aardig geflirt hadden met de Fransen wanneer zij kans zagen er munt uit te slaan, nu vurige Orangisten, en omdat zij ineens schatrijk werden, dachten zij dat zij zich van het volk en zijn taal moesten distantiëren, om de taal van Parijs en zijn salons aan te leren en voor hun echtgenoten en dochters de mode, de parfums, de figaros uit de Franse hoofdstad na te apen.

Wij kunnen het anno 1973 moeilijk nemen omdat er voor ons, op verre (historische) afstand bekeken een contradictio bestaat tussen Orangisme d.i. trouw aan Willem I en ipso facto aan de fusie Noord-Zuid, en de houding van Willems voorstanders die enerzijds de loftrumpet over hem staken en die anderzijds het Nederlands volledig de rug toekeerden, zoals zulks o.a. het geval was in de Concorde op de Kouter, het sterkste, het meest fanatieke bolwerk van het Orangisme, het "Verkenskot" zoals de Gentenaren zegden, waar men enkele jaren vóór de Omwenteling van 1830 nog symbolisch zong :

L'Orange est un fruit bien plus doux;

"C'est le dessert de la Concorde".

Enkele jaren later zong men te Gent :

"In de stad Gent, zeer hoog vermaerd,

"Vind men kotten van allen aerd

Waer ondermeer het grootste

Bij elk verkenskot genoemd".

Hippolyte Metdepenningen was lid van de Concorde, zuilgebonden, ook door zijn cliënteel, met bepaalde industriële middens, ideologisch geëngageerd als lid van een loge die Willems politiek genegen was en steunde, en hierdoor geraakte hij onvermijdelijk in konflikt met de jonge wolven van het liberalisme die Willem onmogelijk, ondanks al hetgeen hij gedaan en verwezenlijkt had, o.m. de stichting van de Gentse Universiteit, zijn politiek van censuur en van vernedering van het Zuiden konden vergeven.

Tussen de vaart op Terneuzen, en de Gentse Universiteit met al hetgeen zij inhield aan hoop en aan toekomst, heeft Metdepenningen de vaart

op Terneuzen, d.i. de industriële en commerciële belangen gekozen. Ons inziens een zeer slechte keus voor iemand die als advocaat tot plicht en tot ideaal heeft de vrijheid van het individu te verdedigen, nefaste keus voor iemand die na 1830 de kampioen, de "ik-wijk-niet-man" van het Orangisme tegen de handige politiek van Leopold I wou zijn.

In 1830 waren er in Gent slechts twee markante figuren : Jozef van Crombrugge en Hippolyte Metdepenningen, twee vurige Orangisten, de eerste een realist, de tweede een negativist. Van Crombrugge is na Courtelineses wedervaren burgemeester gebleven en heeft de stad zonder katastrofen van het Orangisme naar het Leopoldisme kunnen overhevelen, Metdepenningen heeft zich vastgeklampt, uit sympathie voor Willem en uit haat voor Leopold, aan een idee die elke dag wat meer een anachronisme werd.

Willem I had fouten bedreven die hem na de septemberdagen van 1830 onherroepelijk de pas afsneden naar de troon in de Zuidelijke Nederlanden. Wie zich alhier had vastgeklampt aan Willem en aan zijn politiek, was een verloren man. Maar zijn zoon, de Prins van Oranje, die in de slag bij Waterloo zijn frontstrepen had verdiend, maakte nog een grote kans omdat hij jong, progressistisch ingesteld, en geweldig populair was. Hadden sommige fanatici op dat ogenblik in de schaduw kunnen blijven, de Prins van Oranje maakte nog een zeer grote kans. Mensen als Metdepenningen hebben uiteindelijk deze kans gekelderd omdat zij, voor de bevolking, doorgingen als suppoosten van Willem, na 1830 de revanchard, omdat zij de kip die gouden eieren had gelegd, voor de Gentse nijveraars, hadden aanbeden.

Het is zeer moeilijk voor de historici van 1973 een figuur als Metdepenningen te gaan beoordelen, wikken en wegen, omdat wij een andere weegschaal en andere gewichten gebruiken, en omdat na de woelige septemberdagen de politiek in al haar bitsigheid, hevigheid en fanatisme ons door de getuigen partijdig is voorgesteld geworden. Het is bv. nog altijd moeilijk uit te maken welke het juiste klimaat was van Gent na de Omwenteling van 1830, omdat wij enerzijds geen houvast hebben om de volksreactie pro of contra te meten en anderzijds omdat de eerste gemeenteraadsverkiezingen met de overwinning van Jozef Van Crombrugge, Metdepenningen en de zgh. Vrienden van de Orde geen spiegelbeeld kunnen zijn van de vox populi, daar slechts de rijksten, in casu een meerderheid van orangistische industriëlen aan deze verkiezingen mochten deelnemen.

Er is bv. geen applaudimeter ter onzer beschikking om de populariteit van een Metdepenningen buiten het Gerechtshof, de Gemeenteraad, de Concorde en de loge "Le Septentrion" af te meten.

De eerste verkiezingen na 1830 werden ten andere door de warm uit de oven gekomen regering nietig verklaard om reden of onder voorwendsel van onregelmatigheden. De Gentenaren waren er geweldig om gebeten en zij die een tweede maal ter stembus moesten, schonken de Vrienden van de Orde, alias de Liberalen, alias de Orangisten, een nog schonere overwinning, zodat de Messenger de Gand, geestelijke erfgename van het Journal de Gand dat het reeds lelijk aan de stok kreeg met de nieuwe bewindvoerders, luid mocht jubelen. Geen wonder, want de nieuwe all-right-man van deze krant, was de jonge advocaat Metdepenningen die van verdriet en politieke krampen verging wanneer hij geen artikel in zwavelzuurstijl mocht schrijven.

België anno 1830-1831 was natuurlijk geen Chili anno 1973, maar er was toch werk bij de vleet voor advocaten die het aandorsten de Orangisten voor de rechtbanken te verdedigen.

Hippolyte Metdepenningen, all-round-man van de Liberalen, gemeenteraadslid, briljante advocaat, man op weerwraak belust, kreeg in die maanden een kolfje naar zijn hand. Hij heeft onmiddellijk na de Omwenteling niet veel burgerlijke dossiers ingestudeerd en gepleit, wel een hoop mensen die van alle zonden van Israël en nog een paar andere, eigen aan elke revolutie, beschuldigd werden. Deze processen tijdens dewelke hij de oratorische effecten, zij het maar voor de pers, niet in zijn togamouwen verborgen liet, bezorgden hem een aureool die wel nuttig kon zijn voor zijn verdere loopbaan.

De aureool die Metdepenningen met enkele baliesuksessen aan 't vergulden was, kreeg plots een ferme deuk door het onbesuisd optreden van twee avonturiers die op Onze-Lieve-Vrouw-Lichtmis van 1831 een putsch waagden die het Orangisme een belachelijke figuur deed slaan. De overwinning van de Orangisten te Gent, de troetelstad van Willem I, was geenszins een weerspiegeling van het klimaat elders in het land, van de mentaliteit van de arbeiders in het Gentse, maar niettemin voldoende om de Prins van Oranje er toe aan te zetten uit te pakken met een vlamvend manifest, dat vooral te Gent, op duizenden exemplaren werd verspreid, op te veel exemplaren opdat er niet minstens een door een heethoofd en avonturier zou worden gelezen, nl. door de dertigjarige Fransman Ernest Grégoire die reeds twaalf ambachten en dertien ongelukken had gekend. Aan zijn zijde stond een mislukte schermmeester Bertje Bast, die ook eens het politiek podium als topvedetten wou betreden.

Grégoire schrijft een mooie brief naar de Prins van Oranje die helemaal in zijn nopjes, met een even mooie brief antwoordt en dankt voor "les sentiments que vous me portez et le zèle que vous paraissez vouloir déployer en faveur de ma cause".

De prins van Oranje handelt in deze aangelegenheid zeer lichtzinnig, want "kolonel" Grégoire kan amper 250 man in Brugge bijeenrommelen om naar Gent op te rukken, in de heimelijke hoop dat onderweg alle garnizoenen zich aan zijn zijde zullen scharen als aan deze van Napoleon bij zijn terugkeer uit het eiland Elba. Grégoire is echter geen Napoleon en wanneer hij met zijn "leger" Gent binnenrukt en tot het Sint-Michielsplein geraakt, wordt hij er duchtig uitgefloten door de Gentse werklieden en middenstanders die "Leve België" roepen. Het 3.000 man sterk garnizoen voelt zeker niet veel voor deze Franse avonturier die het Huis van Oranje terug op zijn sokkel wil krijgen.

De putsch van kolonel Grégoire — een Fransman die op Belgisch grondgebied voor een Hollandse prins kwam rebelleren — is een geweldige flop geworden die zijn auteurs, Grégoire en Bertje Bast, belachelijk maakte en meteen ook de zaak die zij dienden. Door hun schuld werd het bewijs geleverd dat onze mensen die een kwart eeuw omwentelingen, bezettingen en vreemde regimes achter de rug hadden, het nu stilaan beu waren, naar rust en stabiliteit snakten. Dat wist men reeds in het land, men dacht echter dat Gent nog voor een avontuurtje te vinden was. Grégoire en Bast waren er stellig van overtuigd doch indien zij mochten rekenen op de passiviteit van het leger, waarvan de meeste officieren orangistische gevoelens koesterden, en op de stille consensus van industriëlen en intellektuelen, zo bleek het dat een handvol brandweerlieden en een paar kanonschoten volstonden om de zgh. staatsgreep te doen mislukken, en dat het volk, de massa zeker niet aan de zijde van de putschisten stond.

Het Voorlopig Bewind heeft ten andere het ganse voorval geweldig opgeschroefd en er een middel in gevonden om die Orangistische heren van Gent een voetje te lichten. Huiszoekingen werden verricht, zgh. simpatisanten in hechtenis genomen en twee dagen na de mislukte putsch werd het gemeentebestuur geschorst; zijn bevoegdheden werden overgedragen aan een "Commissie der openbare veiligheid" samengesteld uit zgh. betrouwbare mannen, terwijl men te Brussel naarstig het proces van Grégoire, De Bast en enkele van hun akolieten voorbereidde.

*

* *

De schorsing van de Gentse Gemeenteraad zou van korte duur zijn : zij bracht niettemin aan het licht dat men in de pas gestichte Staat nog volop in de illegaliteit was gedompeld en kon na de belachelijke staatsgreep van Grégoire een kolfje worden naar de hand van de Orangistische fraktie te Gent !

De eerste gemeenteraadsverkiezingen op 28 oktober 1830 hadden de overwinning gezien van de "Vrienden der Orde en der Openbare Rust" alias de Orangisten, met nog enigszins in de schaduw van de vedetten maar toch uitermate actief, de verkozene Hippolyte Metdepenningen. Deze verkiezingen werden nietig verklaard, zgh. omdat er onregelmatigheden waren geweest – en dat was wel enigszins waar – zodat de stemgerechtigde kiezers andermaal, op 15 december naar de stembus mochten. In oktober was het voor de Orangisten een overwinning geweest, thans werd het een triomf.

Metdepenningen was de bezieler geweest van de campagne, hij zou ook de eerste zijn om na de verkiezingen het ijzer te smeden terwijl het nog warm was. In een tijd dat de meeste mensen ongeletterd waren maar dat alle kiezers de kranten verslonden, zag hij het enorm belang in van de pers als politiek wapen. Het "Journal de Gand" dat zijn beste, wat verouderde pijlen had verschoten en niet gedrild bleek te zijn om in het nieuw klimaat de gewenste rol te spelen, werd onder het impuls van Metdepenningen "Le Messenger de Gand", krant die hij jarenlang zou leiden, bezielen, desnoods zou manipuleren met een machiavellistische handigheid, zonder nochtans in te zien, en dat was zijn vergissing, dat indien hij niet veranderen wou, de anderen wel en zelfs zeer vlug veranderen.

Na hun sukses bij de gemeenteraadsverkiezingen werden de Organisten vermetel. Op 30 december wordt een petitie gestuurd naar het Nationaal Kongres; de tekst is duidelijk : men wil de Prins van Oranje tot koning der Belgen uitroepen. Officieel gaat de petitie niet uit van de Vrienden der Orde, maar hun progressistische vleugel heeft er de hand in en zwart op wit prijkt op de petitie de naam van Metdepenningen. Hij speelt dus met open kaarten, schaart zich aan de zijde van de radikalen, verwerpt elk kompromis met degenen die het Huis van Oranje afstoten.

Onverzettelijkheid sluit echter voorzichtigheid niet uit, Metdepenningen heeft het nodige aantal dagen gevang in zijn curriculum vitae, hij wenst dit getal althans niet momenteel op te drijven noch nutteloze risico's te nemen. Hij is te verstandig, te sluw om niet onmiddellijk de gevolgen te voorzien van het dom optreden van Ernest Grégoire. Hij weet dat men hem lastig zal vallen en inderdaad op 12 februari wordt zijn huis doorzocht, doch de vogel is gaan vliegen : officieel heet het dat Metdepenningen zich toevallig in Londen bevindt !.

In het met veel rumoer en sensatie georkestreerd proces van de bende Grégoire voor het Assisenhof van Brabant, later na Kassatie, van Hene-gouwen, blijft Metdepenningen afzijdig. Het mag op het eerste gezicht zonderling lijken maar wij menen dat Metdepenningen zich niet heeft

willen engageren en compromitteren in een verdachte, onzinnige zaak : Grégoire was een losbol, Bertje Bast een avonturier, gans de zaak rook geweldig naar het vaudeville. Metdepenningen, de man van de doctrine, de tenor van de Orangistische gedachte heeft zich, menen wij, niet willen vernederen, is van zijn voetstuk niet willen komen om deze twee kluchtspelers zonder politieke ruggegraat te gaan verdedigen. Grégoire en De Bast hadden ten andere in het Orangistische Gent alles verknoeid op het ogenblik dat de Vrienden der Orde er op het stadhuis en in de pers baas mochten spelen. Nu sloegen zij een na een op de vlucht en vormden een soort gemeenteraad in ballingschap met hoofdzetel in Rijsel. Zij waren er een kleine groep politieke emigranten, w.o. Hippolyte Metdepenningen, het brein van het ongeveer 70 man sterk gezelschap. Zij konden mekaar moed inblazen, plannen smeden, maar zonder contact, zonder aanwezigheidspolitiek in eigen stad, zonder krant die elke dag het vuur bij de simpatisanten zou aanwakkeren, was de zaak verloren, temeer daar te Gent het materiaal en de drukkerij van de Messenger de Gand totaal verbrijzeld waren geworden na twee "strafexpedities".

Er was dus nood aan een presentiepolitiek in een stad waar er elke dag gevochten werd, geroepen "leve Orange", "leve België" of "leve de Republiek", waar soldaten en werklieden fabrieken plunderen, orangistische nijveraars als Voortman bv. te lijf gingen en waar er wel kans was de zwakheid van de Kommissie der Openbare Veiligheid uit te baten.

Metdepenningen was een der eersten om zijn geboortestad te vervoegen en er het verzet te organiseren : voor hem betekende zulks geld inzamelen om de krant Le Messenger weer recht te krijgen, opnieuw te kunnen verschijnen en de gemeenteraad opnieuw in zijn functies te zien hersteld worden. Nog geen vijf maanden later had hij zijn driedubbel objectief bereikt.

Geld was er voor het grijpen voor de Orangisten, daar omzeggens alle industriëlen de beweging gunstig waren gestemd. Verenigingen werden met dat doel gesticht en Metdepenningen nam het effectief voorzitterschap waar. Hij aarzelde niet op de geldbeugel van koning Willem zachtjes te gaan kloppen, net voldoende opdat zou beloofd worden jaarlijks de kraan open te zetten tot er 4000 gulden uitgestroomd waren : niet zo bijster veel, maar voldoende om twijfelaars aan te zetten ook maar een penning te storten.

De hulpkas fungeerde zo degelijk dat op 7 juli 1831 objectief nummer 2 werd bereikt : de Messenger de Gand verscheen opnieuw, zowat als een piratenzender, geweldig actief, geweldig agressief onder het impuls van een omnivalente Metdepenningen. Het derde objectief, het ongedaan

maken van het dekreet van het Voorlopig Bewind waarbij de Gentse gemeenteraad werd geschorst, bleek in die dagen en weken een onmogelijke taak te zijn. Het Huis van Oranje was door het Nationaal Kongres vervallen verklaard van elke tegenwoordige en toekomstige aanspraak op de Belgische troon en anderzijds was het nu officieel geworden dat Leopold van Saksen-Cobourg, die perfekt Engels en Duits, gebrekkig Frans en geen woord Nederlands sprak, bovendien protestant was, de Belgische troon zou beklimmen en dat hij komende van Oostende op 18 juli door Gent op weg naar Brussel, zou trekken. Zelfmoordpoging, dachten de meesten, want enerzijds de Orangisten die aardig de touwtjes trokken, anderzijds de geduchte De Souter die openlijk aanzette op een oorlog met Holland, hadden een troebel klimaat geschapen.

Leopold I kwam en als Caesar mocht hij zeggen : Veni, vidi, vici, ik ben gekomen, ik heb gezien, ik heb gezegevierd. Men dacht dat zijn partijgangers voorzichtig thuis zouden blijven uit schrik klopt te krijgen en dat Leopold zou onthaald worden met duizende kreten als "Weg met Saksen-Cobourg, leve Orange, leve de Republiek". Het viel anders uit : er was een zee van entoesiaste mensen die de koning hartelijk toejuichten en de vijandige kreten overdonderden met een "Leve de koning, Leve Leopold". Gans Vlaanderen was uit zijn dorpen naar Gent afgezakt en die mensen waren katholiek, heftig gekant tegen Orangisten en Republikeinen. Wat zij wilden was vrede, orde, rust, werk, het einde van alle gekke avonturen. In hun "Leve de koning" dat het allemaal gemoedelijk, oprecht uitgedrukt, met een enorme hoeveelheid hoop in deze man die niet betrokken geweest was in al onze miseries, die "nieuw", zuiver, onpartijdig was en die misschien redding zou brengen. Het werd een triomf en de eerste die er waarlijk van verbouwereerd stond, ja dat was Leopold I himself.

Hij had niemand klein gekregen en ook niet klein willen krijgen omdat hij onbevoordeeld was; hij wou een nieuw hoofdstuk beginnen op een pagina die volledig wit was, ook voor Gent.

Hij was nog geen maand in het land of hij gaf het bewijs korte metten te willen maken met de illegaliteit en met alle fouten van het Voorlopig Bewind. Een van de eerste maatregelen in die zin was het Koninklijk Besluit van 19 augustus 1831 dat het Besluit van 4 februari verbrak : zulks betekende dat de Kommissie der Openbare Veiligheid daags nadien harakiri mocht plegen en dat de gemeenteraad zoals hij in december 1830 werd verkozen, opnieuw in functie mocht treden. Metdepenningen had zijn derde objektief bereikt doch het was slechts een halve overwinning : hij had de beslissing niet afgedwongen, anderen hadden ze democratisch genomen.

In de afgelopen maanden had hij niettemin bewezen de coming-man van de partij te zijn. Toen dan ook einde augustus de kandidatenlijsten voor de wetgevende verkiezingen bekend werden gemaakt, verwonderde het niemand dat Metdepenningen als derde voorkwam op de lijst van de Kamer na burgemeester Jozef Van Crombrughe en advocaat Van Toers.

PIERRE KLUYSKENS
(wordt vervolgd)

GEZOCHT : EEN BOUWPLAATS VOOR "DEN NIEUWEN VLAAMSCHEN THEATER" !

Voordat de liefhebbers van het Nederlands toneel hun kunsttempel zagen oprijzen op het Sint-Baafsplein, zochten ze hun artistieke dorst te laven in de Minardschouwburg, "den Vlaamschen theater", dit in tegenstelling tot het operagebouw, dat in de volksmond "den Franschen Theater" werd genoemd.

Blijkbaar werd van verschillende zijden naar een nieuw volwaardig gebouw uitgekeken, want tijdens de gemeenteraadszitting van maart 1887 stelden enkele raadsleden voor een nieuwe schouwburg op te richten op de Koornmarkt, op de plaats van het toenmalig Pakhuis. (nu op deze plaats : het hoofdpostkantoor).

Daarbij werd de mening vooropgesteld dat het goed zou zijn de mooie voorgevel van het Pakhuis, met bronzen leeuw en monumentale stenen vazen, te bewaren. De achtergevel van het gebouw zou opgetrokken worden in een bouwstijl, helemaal in harmonie met de historische gevels van de Graslei. Tevens werd voorgesteld de plannen voor het kunstwerk toe te vertrouwen aan de Gentse bouwmeester Edm. De Vigne. Zo geestdriftig als de voorstanders van het project waren, zo hardnekkig waren de tegenstanders in hun argumentatie. Het voorstel, met hand en tand verdedigd door o.a. P. Fredericq, viel niet bij alle raadsleden in goede aarde.

We lezen niettemin in dagblad Vooruit van 28 juni 1887 :

"Het schijnt thans zeker te zijn dat den nieuwe vlaamschen schouwburg in het Pakhuis op de Koornmarkt zal tot stand komen. Het is bijna zeker, dat men met de aanstaande lente de werken zal beginnen".

De tegenstanders van het ontwerp beten van zich af : M. De Nobele verklaarde in de eerste gemeenteraadszitting van 1888, de som van 100.000 fr. op de begroting gebracht, niet te zullen stemmen, omdat hij het afkeurde dat de nieuwe schouwburg in het Pakhuis zou onder-